

DE MAGISCHE POP-UPWERELD VAN STEEF DE JONG

Het gaat misschien wat ver om te stellen dat zanger, acteur, beeldend kunstenaar en regisseur Steef de Jong er in zijn eentje voor gezorgd heeft dat de operette weer salonfähig is geworden in Nederland. Maar dat hij er een belangrijke bijdrage aan heeft geleverd, daarover is iedereen het wel eens. Sinds zijn afstuderen in 2009 aan de Amsterdamse DasArts heeft hij met zijn volstrekt originele benadering van het genre de harten veroverd van zowel publiek als critici. Het is met name zijn schier grenzeloze

fantasie die keer op keer fascineert. Met veel verf, stapels karton en tientallen lijmpistolen tovert hij in zijn Haarlemse werkplaats de meest ingenieuze decors tevoorschijn. Zijn voorstellingen zijn als een pop-upprentenboek: telkens ontvouwen zich nieuwe werelden. Ook zijn nieuwe voorstelling *De Dappere Soldaat* zit weer – letterlijk – vol dubbele bodems. De Jong hoopt ermee een magische wereld te scheppen. “Het publiek moet erin willen stappen.” >

INTERVIEW: LUKK VERPAALLEN | FOTO: TIM STET

► Als ik hem bel op het afgesproken tijdstip vraagt hij of ik een paar minuten later terug kan bellen. “Ik heb verf aan mijn handen.” Als we het later tijdens het gesprek hebben over *Operetta Land*, de voorstelling die hij eind vorig jaar maakte voor De Nationale Opera, zal hij zeggen dat hij ook toen het liefst de hele tijd aan het schilderen was. “Maar dat kon natuurlijk niet, daarvoor was die productie veel te groot”, vertelt De Jong. “Dus moest ik ontwerpen afleveren waarmee het decoratelier aan de slag kon. Dat betekende dat ik voor het eerst onder woorden moest brengen hoe ik iets geschilderd wil hebben. Normaal begin ik gewoon en ontstaat er vanzelf iets waarvan ik denk: ja, zo had ik het in mijn hoofd. Dat is nooit precies van wat je van tevoren bedenkt. Onderweg maak je allerlei nieuwe beslissingen. Dus hoe kon ik dat uitleggen? Bovendien moest het er wel uit blijven zien als iets dat door mij gemaakt is. De stijl die ik hanteer. Dus het moet niet al te netjes. Bij mij zie je altijd de stukken tape zitten, je ziet dat het niet met een liniaal is gedaan. Dat vind ik belangrijk. Het handgemaakte moet je laten zien. Maar goed, het is gelukt.”

Wanneer is jouw liefde voor de operette eigenlijk ontsproten?

“Het is begonnen met de operette-elpees die van mijn grootouders geweest waren. Ik draaide die nooit, maar ik vond de hoezen hartstikke mooi. Met Robert Stolz erop en van die Readers Digest-dingen. Pas veel later ben ik ook echt naar de muziek gaan luisteren. Dat was een openbaring. Ik voelde echt dat het bij mij paste. Die muziek, die verhalen. Daar wilde ik me in verliezen. Na de oorlog werd de operette weggeduwd door de opkomst van de musical, maar in de jaren zestig werd het genre weer wat populairder. Helaas kwam toen dat hele kitscherige sausje eroverheen. Het werd daardoor als zo oubollig gezien dat het genre hier helemaal uitstierf. Het was wat het was en er gebeurde verder helemaal niets mee. Mijn theorie is dat in tijden dat het goed gaat in de wereld niemand zin heeft in operette, maar als de wereld een beetje donker wordt, dan grijpt men weer er weer op terug. Om even te ontsnappen aan die duisternis.”

Geldt dat ook voor jouw benadering van de operette?

“Ja. Ik denk dat als je me – hoe zeg je dat – op de psychologentafel zou leggen, dat er vast wel zou uitkomen. Dat het voor mij één grote vlucht is.”

Is dat altijd zo geweest? Ook als jonge kunstacademiestudent?

“De operette ontdekte ik pas op DasArts. Dat is de performance-opleiding die ik na de kunstacademie deed en daar vond ik voor het eerst dat ik er wat mee moest doen. Het leek me heel sterk om op die plek – toch een soort avantgardistisch theaterlaboratorium – iets

te doen met een genre dat als oubollig werd gezien. Dat vond ik een hele avantgardistische daad van mezelf. Ik denk dat het begon als een soort camp, maar ik kwam er al snel achter dat ik dat te zwak vond. Dat was eigenlijk een verdedigingsmechanisme, ik vond het namelijk écht mooi. En daar wilde ik de mensen van overtuigen. Hoe heerlijk het is om jezelf helemaal te verliezen in zo'n romantisch verhaal. Het werd ook een strijd tegen mensen die woorden als 'kitsch' snel gebruiken. Dat is vaak onterecht. Ik denk dan: nee, je durft het niet toe te laten, die pure romantiek!”

Kun je omschrijven wat jou zo aangreep in de operette?

“Ik denk dat er een deur werd geopend naar een wereld waarin ik van alles kon ontdekken. Ik ervoer een soort vrijheid. Ik kon schamteloos in die liefdesverhalen duiken zonder daar een kitscherig of cynisch oordeel op te gooien. Ik vond het oprecht mooi. Eerst durfde ik dat natuurlijk allemaal niet te zeggen. Bang dat anderen het sentimenteel zouden vinden. Maar zo voelde ik dat zelf helemaal niet. Voor mij werd het steeds meer een zoektocht naar schoonheid. Iets dat haaks staat op de lelijke werkelijkheid. In operette is niks echt. Je kan ervan maken wat je wilt. Een droomwereld of een veel te ingewikkeld verhaal, het maakt niet uit. En je kan er humor in kwijt. Het is een genre dat vreselijk om zichzelf lacht. Er zit zelfspot in. Situaties die gecreëerd worden, worden tegelijk ook weer bespot. Ik vind het razend interessant om uit te zoeken wat operette nou precies is. Daar ben ik al tien jaar mee bezig, maar ik heb nog steeds het antwoord niet.”

Er is sinds die dagen wel heel wat veranderd in de beoordeling van de operette. Critici en publiek omarmen jouw voorstellingen. Heb je een omwenteling veroorzaakt?

“Nou, ik kan natuurlijk niet beweren dat ik daarvoor heb gezorgd. Maar toen ik er tien jaar geleden mee begon heb ik wel gedacht: wacht maar, er komt een moment dat het terug is. En dat gebeurt nu. De operagezelschappen in Nederland nemen het langzaam op het repertoire en ik kreeg laatst de kans bij De Nationale Opera om de operette terug te brengen op het grote toneel. Dan ben je toch wel doorgedrongen tot het grootste bolwerk.”

Hoe werkt het artistieke proces bij jou? Waar ontstaan de ideeën? Ga je eerst achter een bureau zitten en ga je schrijven of lig je op de bank te filosoferen. Of ben je juist liever in je atelier aan het knutselen?

“Dat verschilt per project. Voor *De Dappere Soldaat* bijvoorbeeld ontdekte ik een lp die *The Chocolate Soldier* heet. Die zette ik op en ik dacht gelijk: wat is dit waanzinnig! Hele mooie muziek en een fantastisch verhaal. Dat is bij operette lang niet altijd het geval. Die verhalen zijn vaak heel stom

of onbegrijpelijk. Nu dacht ik gelijk: die wil ik doen. Dan ga ik met Ina (Veen, zijn artistieke partner met wie hij in 2014 de Stichting Groots en Meeslepend oprichtte – red.) praten. Dat doe ik altijd. Ik wilde deze voorstelling maken met een klein groepje. Dat je het echt ziet ontstaan op het toneel. Dat vind ik passen bij zo'n genre als operette. Je moet iets tegenover dat overdadige stellen. Ik vind het dan leuk om iets te doen met karton of dat je niet een heel orkest laat spelen, maar alleen een orgeltje. Zo kwamen we uit bij de bezetting met deze drie acteurs: Malou Gorter, Diewertje Dir en Rop Verheijen.”

Malou, Diewertje en Rop zijn alle drie geen geschoolde zangers.

“Dat vind ik juist leuk. Ze kunnen alle drie heel goed zingen, maar het zijn dus zingende acteurs. Bij *Operetta Land* werkte ik met acterende zangers, nu pak ik het andersom aan. Ik hou ervan als alles door elkaar loopt. Maar goed, zo begin ik. Dan ga ik dat stuk uitpluizen. Ik zit eerst alleen met mijn schetsboek en vanuit het niets ontstaat er dan iets. Dat was nu het idee om het verhaal in een negentiende-eeuwse salon te laten afspelen. Als ik dat eenmaal heb kan ik gewoon beginnen. Dan ga ik maquettes maken, plakwerkjes en kleine knutseltingetjes. En dan ontstaat het.”

Waar gaat *De Dappere Soldaat* over?

“Over drie vrouwen die wachten tot de oorlog is afgelopen. Er zit een omslag in het verhaal over hoe je tegen dapperheid aankijkt. Wat is nou een held? Is dat iemand die zegt: 'Ik wil niet vechten.' Of juist iemand die zegt: 'Ik wil vechten voor mijn vaderland.' In de oorspronkelijke operette komen de strijders terug van het front en dan zijn er allemaal liefdesperikelen. Maar wij laten het bij die drie vrouwen die in hun fantasie die operette gaan opvoeren in een negentiende-eeuwse salon. Met uiteraard weer veel kartonnen uitklapelementen. Aan het eind zal blijken dat het nog steeds een operette is, maar dan wel op zijn Steef-de-Jongs. Ik hoop dat de wereld die wij tevoorschijn toveren zo dichtbij komt dat je als toeschouwer denkt: in die wereld wil ik wel stappen.” ✖

STEEF DE JONG
DE DAPPERE
SOLDAAT

50%
KORTING
VOOR SPOT
MEMBERS,
ZIE BLZ. 5

DINSDAG 28 MAART, 20.15 UUR
SPOT/STADSSCHOUWBURG